

Η εδραίωση της καταστολής και η εμπέδωση του φόβου στο δημόσιο χώρο

Εισήγηση Χειρονομίας- Αντιεξουσιαστικής Κίνησης στο 8ο Αντιεξουσιαστικό Φεστιβάλ (Ιωάννινα)

1. Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια επιχειρείται μία προσπάθεια συρρίκνωσης και ελέγχου του δημόσιου χώρου από πλευράς του ελληνικού, και όχι μόνο, κράτους, η οποία εκδηλώνεται είτε ως τάση εμπορευματοποίησης κάθε σπιθαμής του, είτε ως απαγόρευση και καταστολή σε δραστηριότητες και χώρους που δεν παράγουν κέρδος. Βιώνουμε μια συνεχή και αυξανόμενη αστυνομική παρουσία, η οποία εντάθηκε και κανονικοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό στις συνειδήσεις μας κατά τη διάρκεια των 2,5 χρόνων της πανδημίας. Και τώρα ερχόμαστε αντιμέτωποι με την επίθεση του κράτους στο δημόσιο Πανεπιστήμιο και την εισβολή της αστυνομίας στους κόλπους του. Μιλάμε ουσιαστικά για την τελευταία πίστα στο παιχνίδι της κυβέρνησης, για το μόνο μέρος στο οποίο δεν είχε εδραιωθεί ακόμα η καταστολή.

Γιατί όμως επιμένουμε να αναδεικνύουμε το δημόσιο χώρο, αλλά και να τον διεκδικούμε; Ο δημόσιος χώρος ξεπερνά κατά πολύ την έννοια του τόπου. Αποτελεί ένα πεδίο δράσης και συνεύρεσης και όχι έναν παθητικό ή ουδέτερο χώρο. Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, ότι μας πλάθει ενεργά. Μας σχηματίζει μέσω του τι είναι, αλλά και του τι μπορεί δυνητικά να γίνει. Αποτελεί σφαίρα παραγωγής κοινωνικών δραστηριοτήτων, ενώ παράλληλα διαμορφώνει και τους όρους υπό τους οποίους αυτές πραγματώνονται. Παράγει και τροποποιεί τις σχέσεις μεταξύ των ατόμων μέσω μιας αμφίδρομης και δυναμικής διαδικασίας, και κατ' επέκταση, συγκροτεί μια συγκεκριμένη οπτική αντίληψης για τη ζωή. Έτσι, υπό

διαφορετικές συνθήκες και καθεστώτα μπορεί να οδηγήσει σε έναν εντελώς διαφορετικό ανθρωπότυπο.

2. Καταστολή, εμπορευματοποίηση και συρρίκνωση δημόσιου χώρου τα τελευταία χρόνια

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας οι μάσκες έπεσαν. Ο δημόσιος χώρος δαιμονοποιήθηκε από την εξουσία σε ακραίο βαθμό. Καπηλευόμενο το φόβο μας πως αποτελούμε εν δυνάμει απειλή για το διπλανό μας, φόβος που κυριαρχούσε στο μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας, αλλά και μέσω της βίαιης απαγόρευσης και καταστολής (π.χ. Νέα Σμύρνη, επέτειος 17 Νοέμβρη 2020, επέτειος 6^{ης} Δεκέμβρη και ίσως πολλές ακόμα φορές μέσα στην καθημερινή μας ζωή που πλέον έχουν ξεχαστεί), το κράτος επιχείρησε να μας αποκόψει σταδιακά από το δημόσιο χώρο και να μας κάνει να εσωτερικεύσουμε την απομάκρυνση αυτή ως κάτι το φυσιολογικό. Η πρόσβαση σε αυτόν, έστω και για το πιο απλό και αυτονόητο, όπως έναν περίπατο, αποτελούσε κάτι που έπρεπε να εκχωρηθεί από το κράτος. Σταδιακά η αστυνομική παρουσία κανονικοποιήθηκε, αρχίσαμε να συνηθίζουμε στο φόβο, στην υπακοή, την επιβολή αλλά και σε ένα παράλογο αίσθημα ενοχής.

Παράλληλα με αυτήν την τόσο ψυχοφθόρα κατάσταση, δόθηκε η ευκαιρία ο δημόσιος χώρος να καταπατηθεί ακόμα περισσότερο για χάρη του κέρδους. Η επέκταση των ιδιωτών σε κάθε πιθανό τομέα και χώρο, η οποία προϋπήρχε, έγινε ακόμα πιο εμφανής μέσα στην πανδημία. Από την εξάπλωση των τραπεζοκαθισμάτων στα πεζοδρόμια και τις πλατείες, μέχρι την αντίφαση του να επιτρέπεται ο συνωστισμός σε ουρές καταστημάτων, αλλά να απαγορεύεται μια βόλτα μετά τις δώδεκα το βράδυ, επικράτησε η λογική του “Όσο δεν καταναλώνεις ή δεν παράγεις κέρδος δεν έχεις δικαίωμα να βρίσκεσαι εδώ”.

Εκμεταλλευόμενο, λοιπόν, το κλίμα ανασφάλειας που δημιουργούσε η πανδημία, το κράτος άδραξε την ευκαιρία να εφαρμόσει πολιτικές ελέγχου και πειθάρχησης στο κοινωνικό σύνολο, καθώς

και να προωθήσει το συμφέρον του κεφαλαίου. Μέσω της συρρίκνωσης του δημόσιου χώρου, των ανεξέλεγκτων κατασταλτικών μεθόδων, και όχι μόνο, επιδίωξε να χαράξει στις συνειδήσεις μας τι επιτρέπεται και τι αξίζει να βιωθεί.

3.0 ρόλος του κράτους

Η τακική αυτή δεν μας προκαλεί βέβαια εντύπωση. Ο έλεγχος αποτελεί δομικό χαρακτηριστικό της ιδεολογίας και του τρόπου δράσης του κράτους, το οποίο μπορεί να γίνει αντιληπτό και σε άλλες περιπτώσεις εκτός από αυτήν του ελέγχου και της οριοθέτησης του δημόσιου χώρου, π.χ. στην εμμονή με τον έλεγχο των συνόρων. Όσο πιο αυταρχικό, μάλιστα, είναι ένα κράτος, τόσο περισσότερο εντείνεται το φαινόμενο αυτό. Στα πλαίσια, επομένως, της κυριαρχίας και της προώθησης των συμφερόντων του, το κράτος έχει διαχρονικά την τάση να πολεμά τη δυναμική των κοινωνιών που αναπτύσσεται μέσα στο δημόσιο χώρο, αφού μια τέτοια δυναμική αποτελεί πεδίο αμφισβήτησης, ανεξάρτητης σκέψης και δράσης και επομένως απειλή για το κατεστημένο. Παράλληλα με τον περιορισμό της κοινωνίας, η εξουσία επιζητά την κυριαρχία στο δημόσιο χώρο με στόχο τη διαμόρφωσή του βάσει των δικών της σκοπών, καθώς και τη δημιουργία του δικού της αποτυπώματος για το πώς οφείλει να είναι μια πόλη ή χώρα, και κυρίως για το πώς οφείλει να εξελίσσεται η ζωή μέσα της. Σκοπός της εν τέλει είναι να επιβάλλει μέσω του χώρου ένα σύνολο κανόνων τόσο σχετικά με το τι έχει κανείς δικαίωμα να κάνει, όσο και με το ποιος έχει το δικαίωμα να το κάνει και πώς.

Στα σύγχρονα νεοφιλελεύθερα κράτη πιο συγκεκριμένα, όπως και στο ελληνικό, ο δημόσιος χώρος τείνει να μην αποτελεί πια χώρο κοινωνικοποίησης και ελεύθερης ανταλλαγής απόψεων. Αντίθετα, αναδύεται ως χώρος επενδύσεων. Η φύση του μεταβάλλεται αυταρχικά στο όνομα της ανάπτυξης και κυριαρχούν η ιδιωτικοποίηση και η εμπορευματοποίησή του. Υπάρχει διάχυτη η λογική ότι με την ιδιωτικοποίηση θα σωθούν όλα, το Ε.Σ.Υ., τα

εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα δάση, οι δημόσιοι χώροι.

Όλα εμπορευματοποιούνται πλέον, όλα παραχωρούνται στους ιδιώτες και αποκλείεται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο η πρόσβαση της κοινωνίας. Κατ' επέκταση χάνεται και η ελευθερία να διαμορφώνει κανείς το χώρο στον οποίο ζει. Ταυτόχρονα, στον αντίποδα της συνεύρεσης και της κοινωνικοποίησης, προωθούνται η ιδιώτευση και ο ατομικισμός, στον αντίποδα της δράσης και της σκέψης η παθητική αποδοχή και η κατανάλωση. Γίνεται ξεκάθαρο, λοιπόν, πως η ιδιωτικοποίηση του δημόσιου χώρου, πέρα από το κέρδος των ιδιωτών, δημιουργεί και έναν νεοφιλελεύθερο ανθρωπότυπο που ο μόνος λόγος ύπαρξής του στο δημόσιο και μη χώρο είναι να καταναλώνει. Και αυτό είναι κάτι που προσπαθεί να μας διδάξει το κυρίαρχο με κάθε δυνατό μέσο. Είτε επιχειρώντας να μας πείσει θεωρητικά πως ύψιστο στόχο αποτελεί η ανάπτυξη και το κέρδος, είτε όταν αυτό αποτυγχάνει, απομακρύνοντάς μας από το δημόσιο χώρο με πολλαπλές κατασταλτικές μεθόδους. Αυτή η διαδικασία μεταστροφής της κοινωνικής πραγματικότητας έχει ξεκινήσει χρόνια τώρα και κορυφώνεται με την επίθεση του νεοφιλελεύθερου κράτους στο δημόσιο πανεπιστήμιο.

4, Επίθεση στο πανεπιστήμιο-παιδεία

Η εξουσία έχει την εμμονική τάση να φιμώνει κάθε φωνή αντίστασης στο δημόσιο χώρο. Μια τέτοια φωνή αποτελούν και οι αγώνες των φοιτητών-τριών και της ευρύτερης πανεπιστημιακής κοινότητας ενάντια στην πανεπιστημιακή αστυνομία. Κατ' αρχήν, το δημόσιο πανεπιστήμιο δεν μπορεί παρά να θεωρηθεί δημόσιος χώρος, ως μια δυναμική διαδικασία που μπορεί να παράξει αυτόνομο έργο και αλληλεπίδραση. Αυτή η αυτονομία είναι και ένας από τους λόγους που καθιστούν τον έλεγχό του από το κράτος πιο δύσκολο. Η σπίθα της αντίστασης και της αυτοοργάνωσης που ανάβει σε μια τέτοια κοινότητα δεν μπορεί παρά να τρομάζει το κράτος, που επιδιώκει τον απανταχού έλεγχο και σαν επακόλουθο να εντείνει την προσπάθεια κυριαρχίας πάνω

σε αυτήν.

Το πανεπιστήμιο υπήρξε ανέκαθεν μήτρα ριζοσπαστικών ιδεών μέσα στην κοινωνία. Αποτελεί χώρο συνυφασμένο με την ελεύθερη πολιτική και πολιτιστική έκφραση, ακριβώς εξαιτίας της πολιτικής δράσης στην οποία εναντιώνεται η εξουσία. Κατ' επέκταση, αποτελεί τη σφαίρα στην οποία συγκεκριμένες πολιτικές δυνάμεις βασίζουν την αναπαραγωγή τους. Το ελεύθερο, δημόσιο και κοινωνικό πανεπιστήμιο ήταν και παραμένει ένας ανοιχτός ιδεολογικός πόλεμος για το νεοφιλελεύθερο κράτος, όπως μάλιστα παραδέχτηκε πρόσφατα και ο πρωθυπουργός. Ας μην παραβλέψουμε ακόμα πως ο Πρύτανης του ΑΠΘ, θερμός υποστηρικτής του νομοσχεδίου υπέρ της πανεπιστημιακής αστυνομίας προστέθηκε στο ψηφοδέλτιο της Ν.Δ.

Το πανεπιστημιακό άσυλο αποτελούσε ήδη μια έννοια και κατάσταση που δυσκόλευε το κράτος, καθώς επέτρεπε στο πανεπιστήμιο να υφίσταται ως αυτόνομο έδαφος μέσα στα ίδια του τα όρια. Μετά την κατάργησή του περνάμε στο επόμενο βήμα, την αστυνομοκρατία και την πειθάρχηση που λύνει ακόμα περισσότερο τα χέρια της νεοφιλελεύθερης κυβέρνησης στο να επιβληθεί και να μετατρέψει τη δημόσια παιδεία σε αυτό που ονειρεύεται, σε κομμάτι της αγοράς, πηγή κέρδους των ιδιωτών και μηχανή παραγωγής εξειδικευμένων επαγγελματιών και τεχνοκρατών. Μετά την άγρια καταστολή στο δρόμο καθ' όλη τη διάρκεια της πανδημίας, περνάμε στη βίαιη επιβολή του δόγματος νόμος και τάξη στα πανεπιστήμια, ώστε να εμπεδωθεί σε όλους τους τομείς ποιος έχει το πάνω χέρι.

Τα πρόσφατα γεγονότα στο Α.Π.Θ. αποδεικνύουν περίτρανα πως ο αληθινός ρόλος της πανεπιστημιακής αστυνομίας δεν εντοπίζεται στην πάταξη της γενικής και αόριστης ανομίας και εγκληματικότητας που έχει γίνει καραμέλα στα χείλη της κυβέρνησης. Οι φοιτητές ξυλοκοποούνταν άγρια μέσα στο χώρο του πανεπιστημίου, ενώ οι έμποροι ναρκωτικών συνέχιζαν ανενόχλητοι τη δουλειά τους λίγα μέτρα μακριά. Στην πραγματικότητα, το Κράτος θέλει να απαλλαγεί από ο,τιδήποτε δεν μπορεί να οριοθετήσει. Να απαλλαγεί από ο,τιδήποτε γεννά το διαφορετικό,

το συλλογικό και την αντίσταση στο κυρίαρχο. Εν πολλοίς, να απαλλαγεί από τους εσωτερικούς του εχθρούς. Έτσι μπορεί να εξηγηθεί και η συνεχής ενίσχυση της αστυνομίας με προσωπικό, καθώς και η αναβάθμιση του εξοπλισμού της ΕΛ.ΑΣ., ως ενίσχυση του κράτους αλλά και ως φόβητρο απέναντι στους ιδεολογικούς αντιπάλους του.

Παράλληλα, το θέμα της πανεπιστημιακής αστυνομίας έχει διαστρεβλωθεί πλήρως από τα Μ.Μ.Ε. Στο ευρύ κοινό, που δεν έχει άμεση σχέση με το πανεπιστήμιο, προβάλλεται πως όλα συμβαίνουν για τη δημιουργία μιας βιβλιοθήκης, φυσικά προς όφελος των φοιτητών και πως απλά κάποιοι μπάχαλοι δεν τη θέλουν εκεί. Έτσι, βρισκόμαστε μπροστά στην εξής ειρωνική και προκλητική συνθήκη: μιλάνε για τη δημιουργία μιας βιβλιοθήκης άνθρωποι που όχι μόνο δεν έχουν δώσει ούτε θα δώσουν ποτέ την ελάχιστη χρηματοδότηση για ουσιαστικές πανεπιστημιακές ανάγκες, αλλά και που επιδιώκουν συνολικά τη συστηματική υποβάθμιση της δημόσιας παιδείας και εκπαίδευσης. Ταυτόχρονα, μιμούμενο τα υπόλοιπα νεοφιλελεύθερα κράτη, το ελληνικό κράτος υποχρηματοδοτεί το πανεπιστήμιο και την έρευνα από τη μία, και υποστηρίζει ότι η εξασφάλιση χορηγιών από ιδιώτες αποτελεί μονόδρομο από την άλλη. Μέσα σε αυτόν τον παραλογισμό έρχεται να προστεθεί και η απόπειρα κανονικοποίησης της αστυνομοκρατίας στα πανεπιστήμια με το αφήγημα “αν δεν έχεις κάνει κάτι κακό γιατί φοβάσαι τους μπάτσους στο πανεπιστήμιο;”

Με αυτή την πραγματικότητα έρχονται αντιμέτωποι καθημερινά οι άνθρωποι της πανεπιστημιακής κοινότητας, που όχι απλά επιθυμούν, αλλά και αγωνίζονται για ένα ελεύθερο και προσβάσιμο πανεπιστήμιο. Οι άνθρωποι αυτοί αντιμετωπίζονται συχνά ως μίζεροι που πάντα διαμαρτύρονται για κάτι, ως βάνδαλοι, τρομοκράτες, και όπως δήλωσε πρόσφατα ο πρωθυπουργός ως επαγγελματίες τραυματίες.

Παρατηρείται, όμως και μια ακόμα αντίφαση της ελληνικής πραγματικότητας. Ενώ από τη μία η ελληνική κοινωνία σε κάποιες περιπτώσεις εχθρεύεται την αστυνομία, από την άλλη τη θεωρεί

απαραίτητη όταν συγκρούεται με τους ιδεολογικούς της εχθρούς. Βλέπουμε, για παράδειγμα, ανθρώπους οι οποίοι ουδεμία σχέση έχουν με το πανεπιστήμιο και το τι πραγματικά συμβαίνει εκεί, να μιλούν με μένος για τους παραπάνω αναρχικούς, αριστερούς, μπάχαλους, απλά και μόνο επειδή τους θεωρούν πολιτικούς τους αντιπάλους. Είναι άνθρωποι που πολλές φορές έχουν βιώσει προγενέστερα οι ίδιοι την καταστολή της αστυνομίας (π.χ. συλλαλητήρια για το Μακεδονικό).

5, Προτάγματα -αντιστάσεις

Αναλογιζόμενοι/ες την πραγματικότητα στην οποία ζούμε, καταλαβαίνουμε πως μόνη λύση για να δομήσουμε έναν κόσμο απαλλαγμένο από την επιβολή, το φόβο και την εκμετάλλευση της εξουσίας σε κάθε πεδίο της ζωής μας είναι να δημιουργήσουμε τις δικές μας αντιστάσεις και κοινότητες αγώνα. Τόσο για μια παιδεία στην οποία θα κατέχουμε έναν ενεργό ρόλο και για ένα ελεύθερο, δημόσιο και κοινωνικό πανεπιστήμιο, όσο και για μια ευρύτερη κοινωνία ελεύθερη και συμπεριληπτική. Μια τέτοια αλλαγή δεν μπορεί παρά να επέλθει μέσω της αλληλεπίδραση και των συλλογικών διαδικασιών, οι οποίες μπορούν να επιτευχθούν μόνο μέσα στον ζωτικό δημόσιο χώρο. Βγαίνοντας σιγά σιγά από μια συνθήκη όπου η απομόνωση και η πειθάρχηση υπήρξαν εντονότερες από ποτέ και αντιστεκόμενοι/ες στην αποξένωση και την ιδιώτευση του νεοφιλελευθερισμού, το κυριότερο συλλογικό πρόταγμά μας δεν είναι άλλο από την αλληλεγγύη και τη συλλογική επαναδιεκδίκηση του συνόλου του δημόσιου χώρου. Ας αγωνιστούμε για την αξιοποίησή του ως πεδίου ανάδειξης μιας μορφής ζωής που δεν είναι απλά επιβίωση, αλλά μια ζωή άξια να παλέψεις γι' αυτή, μια ζωή από κοινού!

Χειρονομία- Αντιεξουσιαστική Κίνηση